PROVINCIE FLEVOLAND

OOSTVAARDERSWOLD

BEELDKWALITEITPLAN

Project OostvaardersWold

HOLLANDSE HOUT
Lelystad Airport
OOSTVAARDERSVELD
A6
OOSTVAARDERSPLASSEN
Lage Vaart
Spoorlijn Almere - Lelystad
Knardijk
Buitenring
KOTTERBOS
Kotterbosweg
Vaartplas
ALMERE
Ibisweg
Roerdomptocht
Trekweg
Wulptocht
Dodaarsweg
Grote Trap
Vogelweg
Gemeente Zeewolde
Wulpweg
Duikerweg
Gemeente Almere
A27
Trekkersveld
Bloesemlaan
Schollevaarweg
Gruttoweg
Bosruiterweg
ZEEWOLDE
Adelaarsweg
Horsterweg
Tureluurweg
Hoge Vaart
Gooiseweg
Flediteweg
HORSTERWOLD
Nijkerkerpad
Spiekweg
Nuldernauw

Plangebied

INHOUDSOPGAVE

1	Inleiding		3
2	Kernwaarden en gebiedswaarden		5
3	OostvaardersWold in Flevoland		13
	3.1	Ligging in de polder	13
	3.2	Lange lijnen in de polder	15
	3.3	Overgang nat-droog	16
	3.4	Overgang stedelijk-agrarisch	18
4	OostvaardersWold als gebied		19
	4.1	Deltanatuur	20
	4.2	Natuurontwikkeling	23
	4.3	Water	27
	4.4	Reliëf	29
	4.5	Recreatie	30
5	Kunstwerken en bebouwing in OostvaardersWold		37
	5.1	Ecoducten	38
	5.2	Grote fietsbruggen	43
	5.3	Duikers	46
	5.4	Kleine kunstwerken	48
	5.5	Bebouwing	51
Colofon			54

Structuurvisie

1 INLEIDING

Het OostvaardersWold is een nieuw, ruim 1800 hectare groot natuur- en recreatiegebied in Flevoland. Het verbindt de bestaande natuurgebieden Oostvaardersplassen en het Horsterwold. Deze drie gebieden vormen met elkaar het Oostvaardersland, een natuur- en recreatiegebied van 15.000 hectare en een belangrijke schakel in de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) van Nederland. Een gebied met een natuur die in Nederland en daarbuiten aandacht zal trekken, met mogelijkheden om in Zuidelijke Flevoland water op te vangen en met een nieuwe en bijzondere ruimte voor recreatie in het noordelijk deel van de Randstad. OostvaardersWold versterkt de samenhang en kwaliteit van de Ecologische Hoofdstructuur en draagt bij aan de kwaliteit van leven in de noordvleugel van de Randstad, een gebied dat onder grote verstedelijkingsdruk staat. De toegankelijkheid van het OostvaardersWold en het beleefbaar zijn van de uitzonderlijke maat en de natuurkracht maken het ervaren van natuur dicht bij het stedelijk gebied mogelijk. Een bezoeker zal in het OostvaardersWold de deltanatuur ervaren en kan zich er onderdompelen in het beleven van de natuur, het ervaren van het weidse uitzicht, kuddes grazers ontmoeten en andere uitdagingen. Ook biedt het OostvaardersWold volop mogelijkheden voor recreatie.

De Structuurvisie OostvaardersWold is in 2009 vastgesteld. In 2010 wordt de Structuurvisie uitgewerkt in een Definitief Ontwerp. Vanaf 2010 start de uitvoering van het OostvaardersWold. Het beeldkwaliteitplan is een belangrijke schakel tussen visie, ontwerp en uitvoering.

Het OostvaardersWold is een project van de provincie Flevoland, in samenwerking met de gemeenten Almere, Zeewolde en Lelystad, het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, het Waterschap Zuiderzeeland en Staatsbosbeheer.

Wat is een beeldkwaliteitplan
In het Beeldkwaliteitplan OostvaardersWold zijn de hoofdlijnen voor de vormgeving van het OostvaardersWold vastgelegd. Het beeldkwaliteitplan doet uitspraken over de beoogde vormgeving en uitstraling van belangrijke onderdelen van het plan. Het doet uitspraken over de karakteristiek van de te ontwerpen onderdelen zonder een eindoplossing of het eindbeeld vast te leggen. Het gaat om uitgangspunten die belangrijk zijn voor het karakter van het gebied, maar die niet in het Inpassingsplan kunnen worden verankerd.

Het beeldkwaliteitplan geeft richting en inspireert, maar is opgesteld met de inzichten en kennis van nu. Indien er bij de uitwerking van het ontwerp op een voor de beoogde gebiedskwaliteit relevant punt meerwaarde kan worden gecreëerd kan, mits beargumenteerd en door de deelnemende partijen geaccepteerd, van het beeldkwaliteitplan worden afgeweken.

Voor wie is het beeldkwaliteitplan bedoeld
Het beeldkwaliteitplan is bedoeld als richtinggevend en inspirerend kader voor de bij de uitwerking van het plan betrokken ontwerpers en de projectorganisatie OostvaardersWold. Het biedt de toetsers van OostvaardersWold, zoals de welstandscommissies van de betrokken gemeenten, de kaders waarbinnen ontwerpoplossingen mogelijk zijn. Voor beheerders van de aanliggende gebieden kan het beeldkwaliteitplan een opstap zijn voor het ontwikkelen van een gezamenlijke totaalvisie voor Oostvaardersland. Voor de beheerder van het OostvaardersWold biedt het plan straks een richtinggevend en inspirerend kader voor het uitvoeren van (groot) onderhoud binnen het gebied. Hij kan straks op basis van het beeldkwaliteitplan beoordelen of nieuwe elementen passen in de geest van het plan.

Oostvaardersland
Het OostvaardersWold is een onderdeel van het Oostvaardersland. Het Oostvaardersland omvat naast het plangebied twee bestaande landschappen: de Oostvaardersplassen en het Horsterwold. Voor deze gebieden zijn de uitgangspunten voor de nagestreefde beeldkwaliteit door de beheerder of eigenaar nog niet vastgelegd. Het is de bedoeling

dat in de beeldkwaliteit van deze drie gebieden geleidelijk meer samenhang wordt aangebracht. Vanwege de samenhang tussen deze drie deelgebieden is in het Beeldkwaliteitplan OostvaardersWold gebruik gemaakt van beeldmateriaal waarin ook de beide andere deelgebieden zijn ingetekend. Met Staatsbosbeheer, de beheerder van het Horsterwold, het Kotterbos en de Oostvaardersplassen is dit beeldkwaliteitplan op hoofdlijnen afgestemd.

Leeswijzer

Het Beeldkwaliteitplan OostvaardersWold bestaat uit twee delen. In hoofdstuk 2 worden de kernwaarden van OostvaardersWold beschreven en uitgewerkt in gebiedswaarden. De gebiedswaarden zijn kenmerken van een gebied die in samenhang de identiteit van dat gebied bepalen. Deze geven richting aan de vormgeving van het plan. In hoofdstukken 3, 4 en 5 komen de criteria en uitgangspunten voor de beeldkwaliteit in het OostvaardersWold aan de orde.

Nieuw groots landschap

Deze criteria zijn geordend naar het schaalniveau van de ingreep van groot naar klein; de structuur van Flevoland (hoofdstuk 3), OostvaardersWold als in te richten gebied (hoofdstuk 4) en objecten in het gebied (hoofdstuk 5). Op de verschillende schaalniveaus beschrijven deze hoofdstukken de belangrijkste beeldbepalende onderdelen en uitgangspunten voor de beeldkwaliteit.

Kuddes

2 KERNWAARDEN EN GEBIEDSWAARDEN

De identiteit van een gebied is te beschrijven in enkele kenmerkende eigenschappen, de kernwaarden voor dat gebied. In het door Conclusion opgestelde rapport Identiteits- en imagoplan OostvaardersWold zijn de kernwaarden voor het OostvaardersWold benoemd. Deze kernwaarden zijn: Veranderen, Verbinden en Verrassen.

Veranderen staat voor transformatie, natuurlijke groei, seizoenen en voor een nieuwe toekomst voor dit deel van Flevoland. Het OostvaardersWold ontwikkelt zich op een solide basis waar de natuur op inspeelt. *Verbinden* staat voor het maken van een nieuwe ecologische verbinding in Flevoland, het kunnen beleven van verschillende tijdlagen en de verschillende landschappen. *Verrassen* is ook OostvaardersWold. Het is een gebied dat de mensen zal verbazen, omdat het nieuw en onverwacht is, omdat er iets onbekends en ongekends gaat ontstaan. De kernwaarden krijgen concrete betekenis in de keuzes die gemaakt worden in het ontwerp en bij de inrichting van het gebied.

Uitstraling in Flevoland

Ondergrond + Flora fauna

Weerbarstig + Dynamiek

Veranderen
VERANDEREN heeft betrekking op de ondergrond (abiotiek) en de flora en fauna (biotiek) in het OostvaardersWold.

De abiotische elementen zijn de niet-levende onderdelen van een ecosysteem. De lucht, wind, water, licht en seizoenen en de ondergrond. Naar het OostvaardersWold vertaald kun je denken aan stramme wind, golvend water, felle zon, lange schaduwen, de vette klei en de weidse polder. De term die het beste uitdrukking geeft aan deze associaties is WEERBARSTIG.

weer·bar·stig bn, bw 1 koppig tegenstand biedend; hardnekkig 2 (van materiaal) niet makkelijk te bewerken; stug 3 (van problemen) moeilijk, lastig

Het weerbarstige is leidraad bij de vormgeving van de ondergrond. Dat kan door het maken van contrasten tussen luwe comfortabele plekken en winderige, ruige openheid vol dieren. Hoge droge heuvels met uitzicht naast lage natte strengen, de warme weelderige zomer en de koude winter vol met zware klei en kale bomen.

De biotische elementen zijn de levende elementen in een ecosysteem, de planten en dieren.
In het OostvaardersWold zijn het de bomen, struiken, edelherten, konikpaarden, heckrunderen en de vogels. Ook de toekomstige bezoekers van de zwerf- en doenatuur zijn onderdeel van dit bijzondere ecosysteem en dragen bij aan de dynamiek van dit gebied.

De wisselwerking tussen de abiotische en biotische elementen van het ecosysteem leidt in dit gebied tot een sterk wisselend beeld. Het OostvaardersWold is een gebied waarvan de basis een doordacht ontwerp is, maar dat zich door deze wisselwerking tot natuur ontwikkelen kan. De term die hierbij past is DYNAMIEK.
dy·na·miek de; v stuwkracht, vaart

Het ontwerp beoogt een maximale beleving van de dynamiek in het OostvaardersWold.
Dit begint bij de vormgeving van de ondergrond, werkt door in de soortenkeuze van beplantingen (beleving van de seizoenen en aantrekkingskracht op dieren) en in de tracering van de routes om de dynamiek van de natuur zo beleefbaar mogelijk te maken. Een Serengeti spektakel.

lucht **wind** water seizoenen **ondergrond**

stramme wind golvend water vette klei weidse polder **WEERBARSTIG**

weer•bar•stig **koppig tegenstand biedend** hardnekkig niet makkelijk te bewerken stug

intensief en traag contrasten comfort onherbergzaam dieren uitzicht strengen

edelherten heckrunderen **DYNAMIEK** dy•na•miek **stuwkracht** vaart beleving dieren

routes **natuur** serengeti spektakel

Pad naar lichtopstand
Betreden op eigen risico
hoogwater

Context + Gebied

Gelaagdheid + Nieuw Landschap

Verbinden
VERBINDEN heeft betrekking op de relaties van OostvaardersWold met de omgeving en de historie van het gebied. De betekenis van OostvaardersWold voor de omgeving is de ecologische verbinding die zij vormt met de Oostvaardersplassen en het Horsterwold. OostvaardersWold is ook een recreatieve schakel tussen de Randstad en het platteland. Na de inpoldering van Zuidelijk Flevoland hebben de ontginners en gebruikers van dit gebied eigen tijdslagen opgebouwd met de verhalen en door de betekenis die zij aan dit gebied hebben gegeven. De stapeling van verbindingen, gebruiksvormen en betekenis vormt GELAAGDHEID.

ge·laagd; uit lagen bestaand; hiërarchisch.

De gelaagdheid van het gebied komt tot uitdrukking in de verweving van functies, verbindingen en verhalen. Fietspaden, wildroutes, bezoekers, ecoducten, wegen en verhalen zijn met elkaar vervlochten tot één functionerend geheel, met een eigen verschijningsvorm en zeggingskracht. In het plangebied tref je de verschillende tijdslagen die elkaar overlappen. Van archeologische nederzetting tot scheepswrak en boerenerf. Het OostvaardersWold voegt hier een nieuwe laag aan toe. Met de oudere tijdslagen vormt het een NIEUW LANDSCHAP in Zuidelijk Flevoland.

Nieuw; nieuwer, nieuwst; afleiding(en): nieuwheid; pas sinds kort bestaand of in gebruik
land·schap; stuk land dat men in één blik overziet; landstreek; schilderstuk dat een landschap voorstelt

Het OostvaardersWold beoogt een gebied te zijn dat is opgebouwd uit voorgaande tijdslagen, maar dat ook als toevoeging herkenbaar is. Een nieuw landschap met een uitingskracht en vorm. Dit bepaalt het wezen of zijn van dit gebied. Doordat je door het nieuwe landschap heen kunt bewegen wordt het landschap herkenbaar én beleefbaar. Bestemming bereikt.

VERBINDEN **context** tijdslagen gebied context **ecologische verbinding**
recreatieve schakel **stad** land gebruikers tijdslaag **verhalen** mythen sagen stapeling
verbindingen gebruiksvormen GELAAGDHEID hiërarchisch verweving **functies**
verhalen **fietspaden** wildroutes **ecoducten** **wegen** verhalen vervlochten
verschijningsvorm zeggingskracht tijdslagen scheepswrak NIEUW LANDSCHAP
herkenbaar vorm het wezen van het gebied herkenbaar beleefbaar bestemming

Beleving + Verblijf

Uitdaging + Comfort

Verrassen
VERRASSEN in het OostvaardersWold komt tot uitdrukking in de beleving van en het verblijf in het gebied. In het gebied beleef je de dynamiek van de natuur en de weerbarstige elementen. Het is een UITDAGING om je bestemming te bereiken, je wordt uitgedaagd om je eigen grenzen te verleggen.

uit·da·ging; de handeling van het uitdagen; zaak, daad of uiting die prikkelt tot een reactie

Uitdaging in het OostvaardersWold krijgt inhoud door het weerbarstige, het dynamische en de gelaagdheid van het gebied op een spannende manier met elkaar te verweven. Door de relaties tussen ondergrond, het ecosysteem, de verbindingen, routes en verhalen wordt je uitgedaagd of op het verkeerde been gezet. De uitdaging kan bestaan uit een onderdompelplek, een doodlopende weg, het volgen van de dieren of een sportevenement. Je kunt wat je durft, teruggaan kan altijd nog. Het is nog ver. Een unieke beleving. Achter elke wilg een edelhert.

In contrast met de uitdaging om ergens te komen kent het verblijf in het gebied veel COMFORT.

com·fort; gemak

Comfort is een leidend principe bij de vormgeving van voorzieningen. Het OostvaardersWold biedt rustmomenten of comfortabele verblijfsplekken, maar ook goed uitgeruste sportvoorzieningen, een boomtop uitzicht na een lange wandeling. De locatie en architectuur van de voorzieningen en gebouwen versterken het contrast tussen logica en verwondering, tussen dat waar je op rekent en dat wat je nooit had verwacht.

Het Beeldkwaliteitplan OostvaardersWold beschrijft het plan op drie schaalniveaus: als onderdeel van Flevoland, als gebied en tenslotte aan de hand van de elementen waaruit het plan is opgebouwd. Op elk van deze drie schaalniveaus zijn de gebiedswaarden richtinggevend. Ze zijn het leidende principe in de beoogde beeldkwaliteit en krijgen in het Voorlopig Ontwerp uitwerking in de elementen van het gebied.

VERRASSEN beleving verblijf dynamisch weerbarstig **UITDAGING**
bestemming bereiken grenzen verleggen prikkelt tot reactie spannend verweven
achter elke wilg een edelhert onderdompelplek
doodlopende weg volg de dieren sportevenement je kunt wat je durft **teruggaan kan nog** het is nog ver
unieke beleving **contrast** verblijf **COMFORT** gemak
voorzieningen rustmomenten comfortabele verblijfsplekken sportvoorzieningen boomtop view
hertenstoofpot architectuur gebouwen logica verwondering

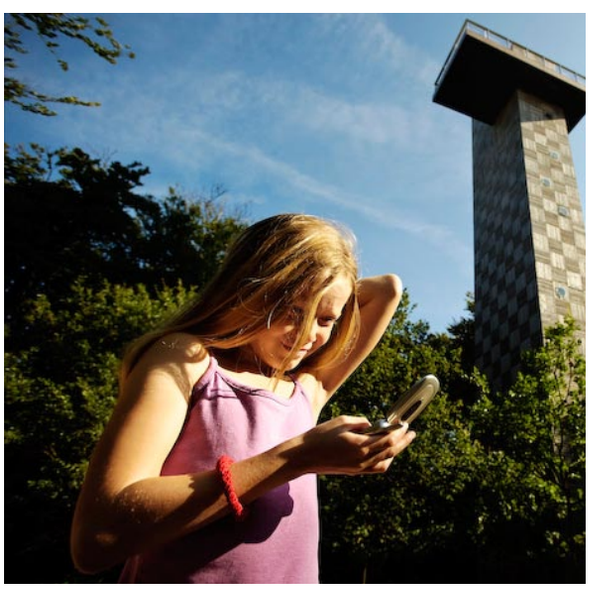

3 OOSTVAARDERSWOLD IN FLEVOLAND

Veranderen: weerbarstig en dynamisch
- transformatie van een polderlandschap
- reliëf toegevoegd aan het vlakke land
- ecoducten kondigen een nieuw landschap aan
- deltanatuur ontstaat en is te beleven

Verbinden: gelaagdheid en nieuw landschap
- de natuur is verbonden
- laag en nat met hoog en droog
- agrarisch en stedelijk landschap
- lange lijnen voeren door het nieuwe landschap

Verrassen: uitdaging en comfort
- passanten krijgen vensters op de natuur
- een groene loper door Flevoland
- groot wild dat de snelweg passeert
- goed ontsloten en toegankelijke natuur

In het Beeldkwaliteitplan OostvaardersWold zijn de belangrijkste beeldbepalende onderdelen en uitgangspunten voor de beeldkwaliteit op drie schaalniveaus uitgewerkt. In de hoofdstukken 3, 4 en 5 zijn de criteria en uitgangspunten voor de beeldkwaliteit in het OostvaardersWold beschreven. Deze zijn geordend naar het schaalniveau van de ingreep van groot naar klein; de structuur van Flevoland (hoofdstuk 3), OostvaardersWold als in te richten gebied (hoofdstuk 4) en de objecten in het gebied (hoofdstuk 5).

3.1 Ligging in de polder

Flevoland is een bedacht en overdacht landschap. Bij de inrichting van de polders is de ruimtelijke compositie zorgvuldig opgebouwd. In Zuidelijk Flevoland zijn massa-elementen zoals bos en bebouwing vooral langs de randen van Flevoland gepositioneerd. Het middengebied is in hoofdzaak ingericht voor de landbouw en heeft een wijds, open karakter. De laanbeplanting langs de Vogelweg en de struweelachtige zone van de Grote Trap ‘breken’ de horizon en verdelen het middengebied in vier kwadranten.

Met de aanleg van het OostvaardersWold en de voorgenomen schaalsprong van Almere veranderen de twee zuidwestelijk gelegen kwadranten van karakter. Het halfopen landschap van het OostvaardersWold markeert de overgang van open landbouwgebied in de twee noordoostelijke kwadranten naar het halfverdichte stedelijke landschap van Almere Oost.
Het OostvaardersWold is een nieuw grootschalig element in het landschap van Zuidelijk Flevoland dat de Oostvaardersplassen met het Horsterwold tot één natuurgebied verbindt en daarmee een heldere overgang vormt tussen het agrarische landschap in het midden van Zuidelijk Flevoland en het stedelijke landschap van Almere Oost.

Het OostvaardersWold versterkt de geleding van het open middengebied

Vogelweg

Vogelweg

A6

Gooise weg

Lage Vaart

Hoge Vaart

Ibisweg

Schollevaarweg

3.2 Lange lijnen in de polder

Het OostvaardersWold wordt op meerdere plaatsen door infrastructuur doorsneden. Het gaat onder meer om de spoorlijn Almere-Lelystad, de rijksweg A6, de Hoge en Lage Vaart, de Gooiseweg, de Vogelweg en enkele lokale wegen. De doorsnijdingen door deze infrastructuur staat overwegend haaks op het OostvaardersWold. Deze infrastructurele barrières moeten door de natuur van het OostvaardersWold worden gepasseerd en moeten ook zorgvuldig in het OostvaardersWold worden ingepast. Het gaat hierbij niet zozeer om de functie van de weg als verbinding, maar om de ruimtelijke betekenis (belevingswaarde) van de weg als onderdeel van het landschap. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen lijnen die bovengeschikt zijn, lijnen die nevengeschikt zijn en lijnen die ondergeschikt zijn aan het nieuwe landschap van OostvaardersWold. Lijnen die bovengeschikt zijn passen zich niet of nauwelijks aan het nieuwe landschap van het OostvaardersWold aan. Lijnen die nevengeschikt zijn worden vervlochten in het landschap. Een aantal lijnen die aan het OostvaardersWold ondergeschikt is krijgt in het plangebied gedeeltelijk of geheel een ander tracé.

Bovengeschikt
De spoorlijn Almere-Lelystad en de Vogelweg zijn bovengeschikt aan het OostvaardersWold. Zij maken hun eigen ruimte, het profiel van deze lijnen is binnen en buiten het OostvaardersWold zoveel mogelijk gelijk. Het profiel van de spoorlijn creëert een eigen wereld en kleurt niet mee met het omliggende landschap, ook niet wanneer het spoor het Oostvaarderswold kruist. Ook de Vogelweg heeft door de ruime maat en de laanbeplanting met abelen een sterk eigen profiel in het landschap van Zuidelijk Flevoland.

Nevengeschikt
Dit deel van de rijksweg A6 is ontworpen als een weg die te gast is in het landschap. De A6 is daarom nevengeschikt aan het nieuwe landschap van het OostvaardersWold. Ook de Lage en Hoge Vaart, de Gooiseweg en de Flediteweg (Horsterwold) zijn nevengeschikt. Deze lijnen doorsnijden het plangebied, maar zijn daar te gast en passen zich aan het beeld en karakter van het nieuwe landschap aan.

Ondergeschikt
De Trekweg, Schollevaarweg, Ibisweg, Adelaarsweg en Bosruiterweg zijn ondergeschikt aan het OostvaardersWold. Het gaat om lokale wegen die het plangebied doorsnijden. Deze wegen krijgen bij de realisatie van OostvaardersWold een gedeeltelijk of geheel ander tracé.

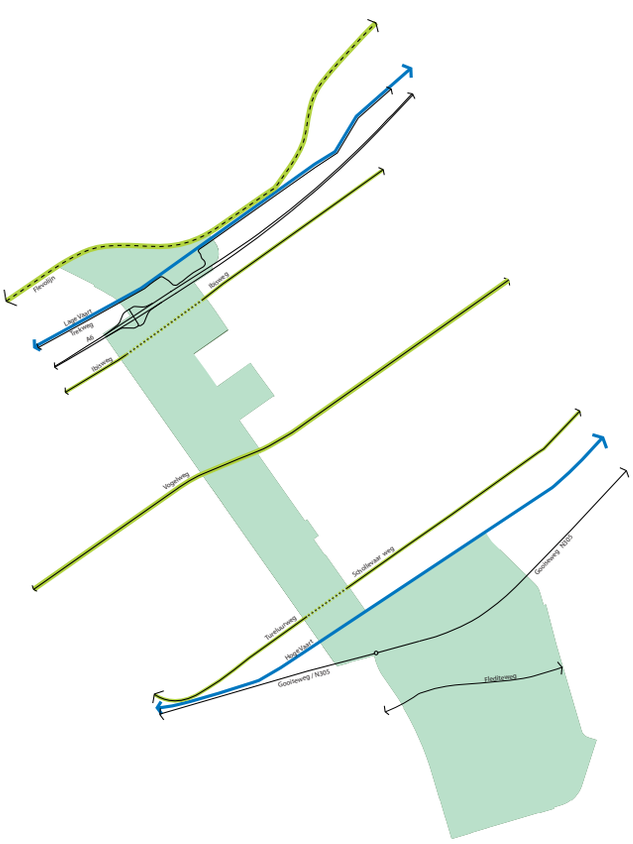

Infrastructurele doorsnijdingen van het OostvaardersWold

3.3 Overgang nat-droog

Het OostvaardersWold verbindt de laaggelegen en waterrijke Oostvaardersplassen met het wat hoger gelegen en drogere Horsterwold. Als een verbindende schakel tussen deze gebieden reageert het OostvaardersWold op de karakteristieken van deze gebieden. Aan de noordwestzijde ervaart de passant het OostvaardersWold als een laag, nat en open gebied, zoals de Oostvaardersplassen. Naar het Horsterwold toe ervaart de passant het OostvaardersWold steeds meer als een hoger, droger en dichter bebost gebied.

Overgang nat - droog

westrand met rechts OostvaardersWold

oostrand met links OostvaardersWold

3.4 Overgang stedelijk-agrarisch

Het OostvaardersWold ligt bij de aanleg in het open middengebied van Zuidelijk Flevoland, met aan weerszijden landbouwgebied. Op het moment dat het door de gemeente Almere voorgestelde oostelijk deel van de structuurvisie Almere 2.0 (Schaalsprong) tot ontwikkeling komt, ontstaat in het zuidwestelijke deel van de polder een nieuw stedelijk gebied in lage dichtheden. Het OostvaardersWold vormt dan een duidelijk gemarkeerde ruimtelijke overgang tussen dit bebouwde gebied en het open landbouwgebied.

De passant ervaart hoe het OostvaardersWold naar deze beide zijden verschillend reageert. Om de negatieve beïnvloeding tussen landbouwgebied en natuur over en weer te voorkomen, wordt aan de oostzijde, tussen het OostvaardersWold en het landbouwgebied, een strakke rand gemaakt. Hierdoor kunnen deze gebieden optimaal naast elkaar functioneren. Aan de westzijde nodigt de meer geleidelijke overgang naar dit gebied in het ontwerp juist uit om fysieke en visuele elementen uit het landschap van OostvaardersWold hier door te zetten.

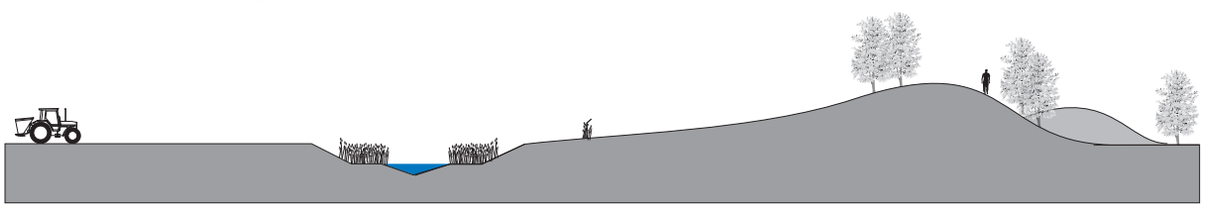

Schematische doorsnede van de westrand

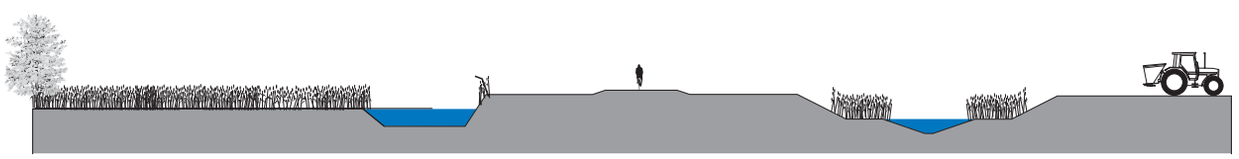

Schematische doorsnede van de oostrand

Overgang oost - west

4 OOSTVAARDERSWOLD ALS GEBIED

Veranderen: weerbarstig en dynamisch
- de dynamiek van de natuur is te beleven
- een deltalandschap in ontwikkeling
- een weerbarstige en robuuste structuur draagt de natuur
- de elementen hebben er vrij spel

Verbinden: gelaagdheid en nieuw landschap
- inpassing van doorgaande lijnen in het landschap
- vervlechten van harde lijnen en natuur
- de eemvallei als inspiratie voor het nieuwe landschap
- een door subtiel beheer gestuurde natuur

Verrassen: uitdaging en comfort
- reliëf in de vlakke polder
- onverwacht weidse panorama's
- beschutting vinden in het nieuwe landschap
- kano's en kuddes

4.1 Deltanatuur

Het creëren van nieuwe deltanatuur is uitgangspunt bij de inrichting van het OostvaardersWold. De inrichting van het gebied is daarmee een verwijzing naar de Eemdelta die hier ooit lag. Met de realisatie van het OostvaardersWold draagt Nederland daarmee bij aan de verantwoordelijkheid die ons land in Europees verband heeft om specifieke natuurtypen in stand te houden. Een delta is het gebied dat door een rivier vlak voordat deze de zee in stroomt wordt gevormd. Het watersysteem vertakt zich hier waardoor een fijnmazig netwerk van waterlopen ontstaat. De natuur van de delta kenmerkt zich door dynamiek en overgangen van nat naar droog. De kernwaarde “Veranderen” komt daarmee tot uitdrukking. De vormen in het landschap van OostvaardersWold is aan de delta ontleend. Het landschap kenmerkt zich door overgangen: van hoog naar laag, van droog naar nat, van bos naar open. Deze overgangen vallen samen met het natuurlijke hoogteverschil van ongeveer 1 meter tussen het Horsterwold en de Oostvaardersplassen.

Uitgangspunten

- In het lagere deel bij de Oostvaardersplassen zijn de waterlopen ondiep, smaller, bochtig en vervlochten. Dit gebied wordt open, laag en nat land met hier en daar wat hogere delen. De waterlopen in het OostvaardersWold hebben een minimale waterdiepte van 1 meter om te voorkomen dat konikpaarden en heckrunderen het gebied kunnen verlaten.
- in het hogere deel bij het Horsterwold liggen waterlopen die diep en breed en weinig vervlochten zijn. De waterlopen hebben lange en gestrekte bochten. Dit gebied is dicht, hoog en droog, met hier en daar lage en natte delen.

Deltanatuur in het OostvaardersWold

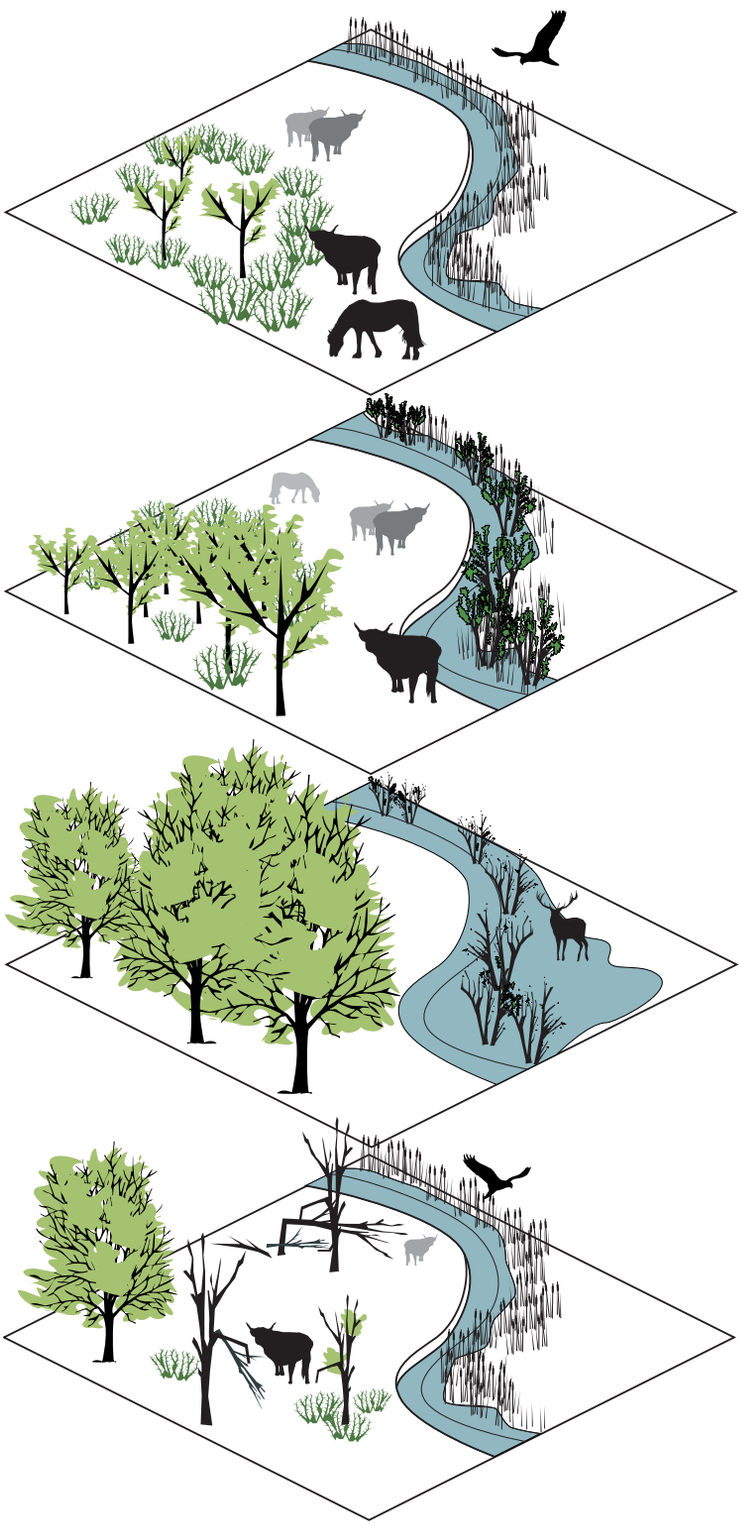

Natuurlijke omstandigheden zoals droogte, storm en grazers zullen het beeld van het OostvaardersWold bepalen

4.2 Natuurontwikkeling

Procesnatuur is het leidende principe in het OostvaardersWold. Dit wil zeggen dat er een uitgangssituatie wordt ontworpen en aangelegd, maar dat het beheer daarna vooral gericht is op het ontwikkelen van de natuurlijke processen. Door vergraven ontstaan hogere en lagere delen, waterstrengen en heuvels. De verschillen in hoogteligging zijn bepalend voor het vegetatiebeeld. Bepaalde delen worden naar verwachting ingeplant met bos. Kwetsbare delen worden waarschijnlijk tijdelijk uitgerasterd, zodat de beplanting zich eerst zonder begrazing kan ontwikkelen. Na de aanleg ontstaat er natuurlijke dynamiek in het gebied. Droogte, extreem natte periodes, stormen en de voorkeuren van de grazers zullen het beeld van het OostvaardersWold gaan bepalen. Er komt naar verwachting een successiereeks op gang waarmee het gebied geleidelijk tot wasdom komt.
In het Strategisch Beheerplan wordt uitgewerkt welk aangepast beheer in speciale delen van nodig is om een specifieke doelstelling te halen. Zo functioneert het foerageergebied voor de Kiekendief bijvoorbeeld niet meer als het volledig dicht groeit met bos. In andere delen kan het nodig zijn om bos in te planten. De recreatieve poorten in het OostvaardersWold, tenslotte, moeten voor de bezoekers aantrekkelijke plekken zijn en blijven.

Beeld van de vegetatie
In het begin zullen zich in de vegetatie van het gebied vooral pioniersstadia voordoen. Soorten die snel en al in een vroeg stadium verschijnen, zoals brandnetels, harig wilgenroosje en schietwilg. In een nog op te stellen strategisch beheerplan zal worden vastgelegd hoe met deze pioniers om te gaan. Deze zullen voor een groot deel echter weer verdwijnen.
Op termijn zijn hierna opgenomen beelden te verwachten.

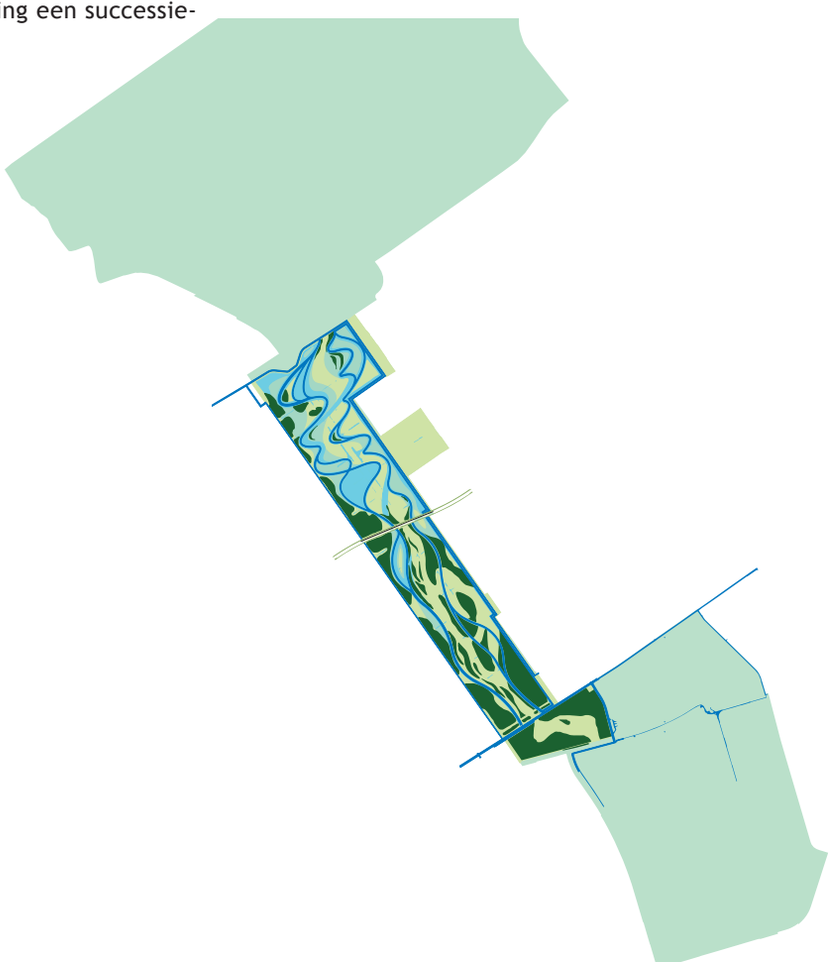

Plas dras

De plas-dras delen van het plangebied worden gedomineerd door de grijsgroene kleur van wuivend riet, met bruine bloeiaren en sigaren. In de winter kleuren deze geel tot geelbruin.

In de rietvelden zullen soorten als het paars bloeiende kattekruid, leverkruid en valeriaan de velden in de zomer meekleuren.

Nat gras

In het natuurtype nat gras komt het schietwilgenbos op. Dit is een ruig ogend bos, het is licht, door de openheid en kleur van de wilgen.

In de aanvankelijk open oevers ontstaan plekken met struweel en bos. Een lagere begrazingsdruk leidt tot grotere aaneengesloten bosplekken.

Droog gras

Droog grasland is een open landschap dat sterk begraasd wordt. Bij minder begrazing ontstaat geleidelijk het Elzenrijk Essen-Iepenbos. Dit bos heeft een kruidenrijke bodem. Door de weelderige begroeiing oogt het rijk.

Met name in de randen komen sleedoorn en eenstijlige meidoorn vaak voor. Dit zijn soorten die in het voorstadium van het bos vaak als eerste verschijnen, in combinatie met braam.

Bos

In droge gebieden op klei ontstaat, wanneer er geen of nauwelijks begrazing is, het droog Essen-Iepen-bos. Er is een rijke onderbegroeiing met struiken.

Fluitekruid, met zijn witte bloemschermen, is hier in het voorjaar vaak te vinden. In een later stadium kan hier ook de Hazelaar verschijnen.

Door het reguleren van de mate van begrazing door de heckrunderen, edelherten en konikpaarden kunnen open gras, ruigte met struweel en jong bos ontstaan. Het regelen (verminderen) van de begrazing kan door het plaatsen van tijdelijke of definitieve rasters of door het planten van prikstruiken (onder andere braam, sleedoorn) rond aangeplante bomen. De overgangen die hiermee tussen open en gesloten landschap kunnen worden verkregen zijn hard (rasters) en geleidelijk (prikstruiken).

4.3 Water

In de Structuurvisie OostvaardersWold is de duurzame inrichting van het watersysteem in het gebied als doelstelling vastgesteld. Een watersysteem dat ‘zijn eigen broek kan ophouden’ is dan ook uitgangspunt bij de realisatie van het watersysteem van OostvaardersWold. Het gaat om een regenwatersysteem zonder (directe) verbinding met de Hoge en Lage Vaart. Door inlaten aan de Hoge Vaart en stuwen aan de Lage Vaart is het watersysteem van het plangebied verbonden met het watersysteem van Zuidelijk Flevoland. Het water wordt gebruikt als een natuurlijke begrenzing van het leefgebied van de heckrunderen en konikpaarden. Daartoe moet het water voldoende diepte hebben. Ook moeten de taluds bij voorkeur flauw zijn, omdat er dan langs het water een moerasachtige, slibrijke zone ontstaat waar heckrunderen en konikpaarden niet graag doorheen gaan.

Uitgangspunten

- de bochten van de waterstrengen hebben dezelfde lengte-breedte verhouding als de oorspronkelijke kavels in het gebied. Dit verwijst naar het oorspronkelijke, agrarische gebruik en de bijbehorende inrichting;
- het watersysteem kan gezien worden als een ‘miniatuur-beekloop’. In het zuiden, tegen het hoge, droge Horsterwold aan (de ‘bovenloop’) snijden de strengen zich dieper in en zijn de bochtstralen groter. Meer naar het noorden, waar het gebied natter en opener is, worden de oevers flauwer en vertakt het watersysteem zich tot een soort delta;
- waar infrastructuur bovengeschikt is dicteert deze hoe de waterstreng er onderdoor gaat. De functie dicteert de breedte en doorvoering;
- poelen ontstaan op plekken waar delen van de huidige kavelsloten blijven liggen.

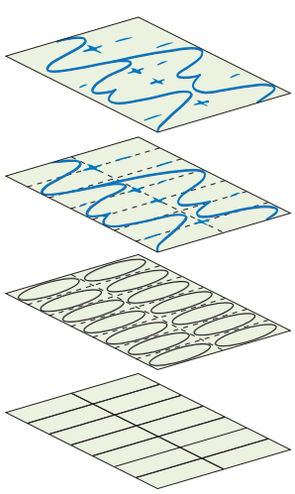

Historie van de polder

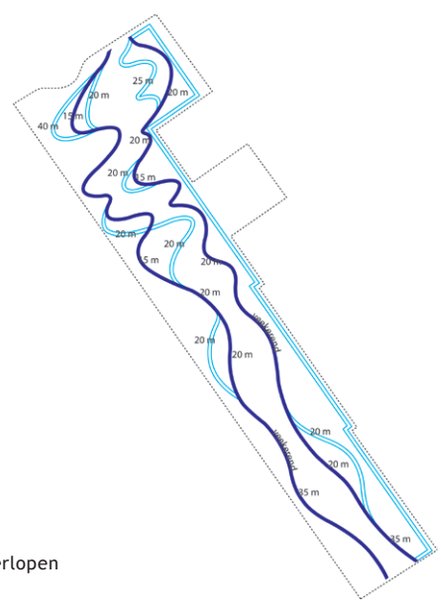

Waterlopen

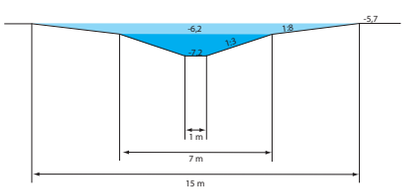

Watergang 15 meter

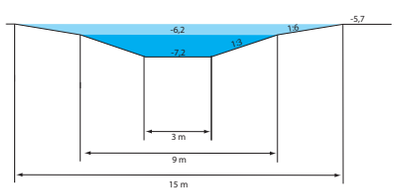

Watergang 15 meter veekerend

Geleidelijke overgang reliëf in maaiveld

Het reliëf neemt in hoogte af van het westen tot het oosten.

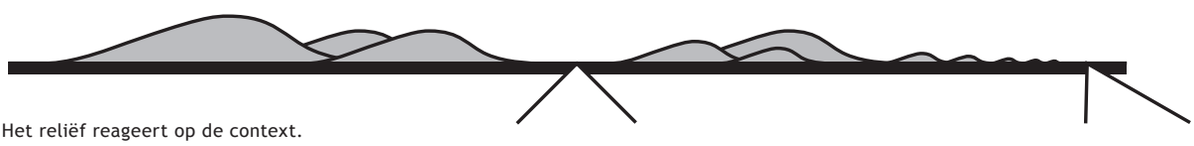

Het reliëf reageert op de context.

Realiseren gradiënten

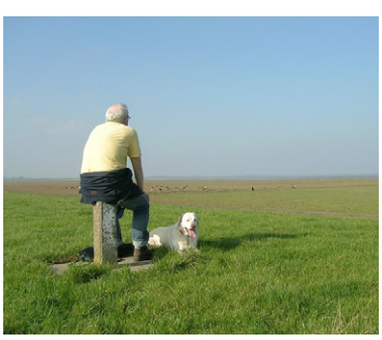

Uitzicht

Sturen van dieren (droge plekken)

Land art

Kade

Aanlandingen ecoducten

4.4 Reliëf

In het OostvaardersWold wordt ruim 6 miljoen m3 grond vergraven om in het plangebied de gewenste milieutypen te realiseren. Het plangebied heeft een gesloten grondbalans. Er wordt geen grond aan- of afgevoerd. De in het gebied vergraven grond wordt gebruikt om het functioneren van dit gebied als verbindingszone mogelijk te maken. Het gaat om grond voor de aanlandingen van de ecoducten, voor het realiseren van overgangen van nat naar droog en voor het realiseren van de kade die nodig is om in het OostvaardersWold een autonoom watersysteem te kunnen maken. De vergraven grond wordt ook gebruikt om in het vlakke polderlandschap reliëf aan te brengen, of voor bijzondere elementen, zoals land art. Het reliëf heeft betekenis in het landschap maar geeft ook aanleiding voor spel, recreatie of beleving, bijvoorbeeld door het realiseren van uitzichtpunten. Verschillen tussen de noord- en zuidhellingen en het “sturen” van de dieren door het aanleggen van droge plekken (en het zicht daarop), versterkt de ecologische waarde van het gebied. Bij de vormgeving van het reliëf wordt aangesloten bij het patroon van de waterstrengen. Daarmee ontstaat een landschap waarin water en reliëf op een logische wijze met elkaar verbonden zijn. Reliëf dat als land art in het plangebied wordt aangebracht kan verrassen, doordat deze patronen worden doorbroken.

Uitgangspunten:

- het OostvaardersWold heeft een gesloten grondbalans.
- van west naar oost neemt de hoogte van het reliëf af;
- grondverzet binnen het plangebied over korte afstand (in verband met kostenbesparing);
- het reliëf krijgt een asymmetrisch profiel, met een flauw talud aan de westzijde en een steil talud aan de oostzijde. Hiermee ontstaat een gemeenschappelijke richting;
- vorm en positie van grondlichamen respecteren en versterken de lange lijnen in de polder;
- aanlandingen met het maaiveld zijn geleidelijk.

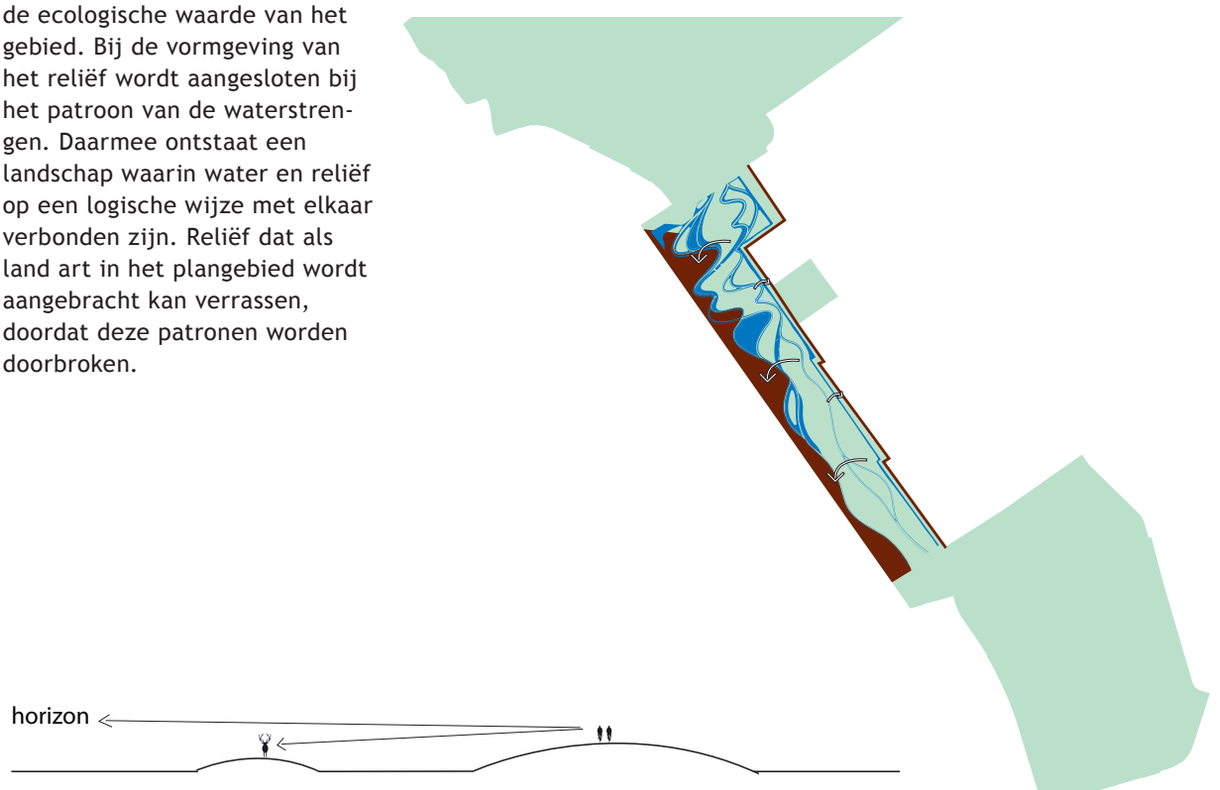

Sturing van gebruik

4.5 Recreatie

Doe-, zwerf- en kijknatuur
In de Structuurvisie OostvaardersWold is de doelstelling vastgelegd dat 85% van het gehele gebied voor recreanten beleefbaar moet zijn. Het beleven van de natuur kan in OostvaardersWold op verschillende manieren. Er wordt een onderscheid gemaakt in doe-, zwerf- en kijknatuur.

Doenatuur is goed toegankelijk en is met paden, meubilair, bewegwijzering en dergelijke voor het bezoek door de recreant ingericht. *Zwerfnatuur* is avontuurlijker en bedoeld voor de echte liefhebber. Hier ontbreekt de specifieke inrichting voor de recreant. Die moet hier zelf zijn weg vinden, wat een intense natuurbeleving oplevert en mogelijk ook spannende momenten. *Kijknatuur* is niet toegankelijk, maar wel kan deze natuur vanaf het pad langs deze zone of een uitzichtpunt bekeken worden.

Het OostvaardersWold is voor de bezoekers al vanaf de eerste dag toegankelijk en beleefbaar. Routes kunnen bijvoorbeeld tijdelijk als houtsnipperpad worden uitgevoerd. Het OostvaardersWold is daarmee te beleven als een “werk in uitvoering”. De bezoeker kan de veranderingen in het landschap van het OostvaardersWold door de aanleg en door de ontwikkeling van natuur al gedurende de ontwikkelfase zelf beleven.

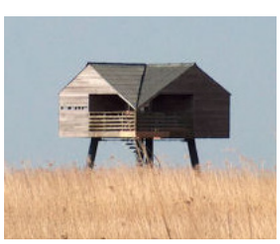

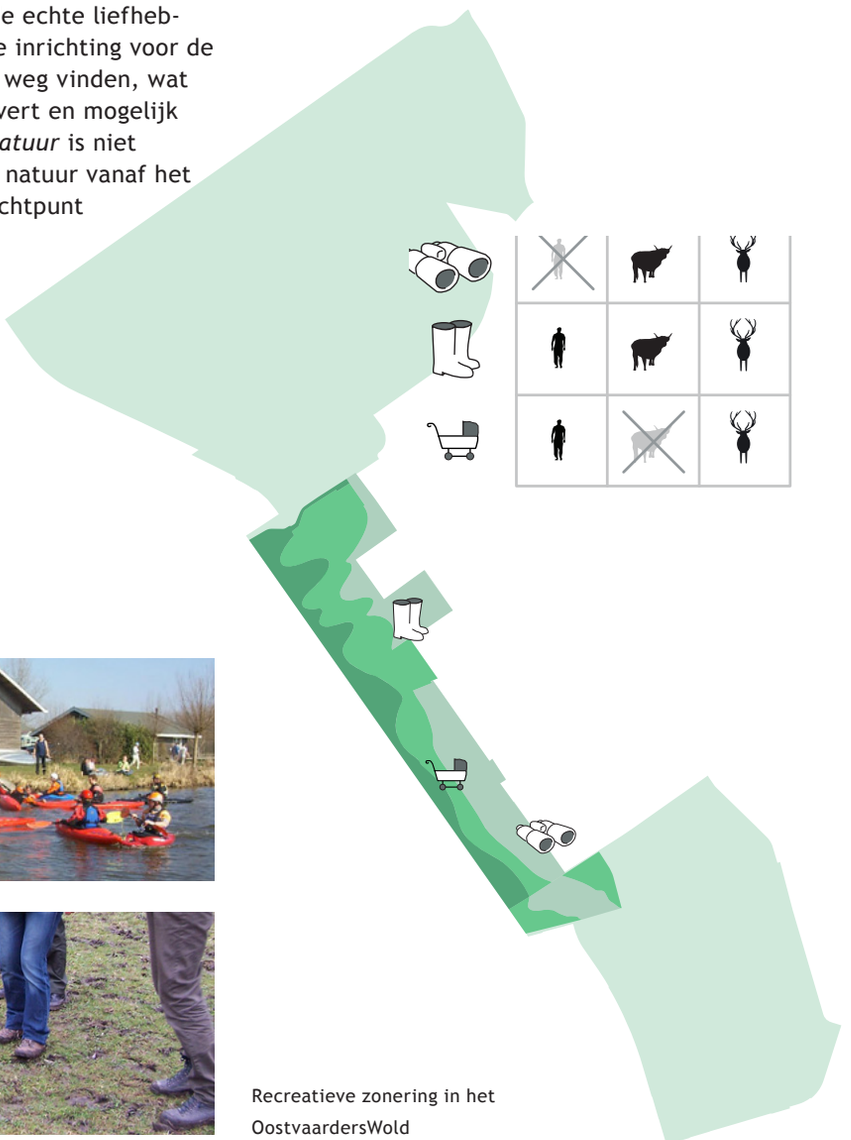

Recreatieve zonering in het OostvaardersWold

Entrees: de poorten
Voor het ontwerp en de inrichting van de verschillende entrees tot OostvaardersWold zijn specifieke uitwerkingen nodig. In het Inpassingsplan is daartoe een wijzigingsbevoegdheid opgenomen.

Uitgangspunten:
- de poorten bestaan uit een entreegebied, met informatieborden, een padenknooppunt en ruimte voor parkeren, een wandel- en beleefgebied en verblijfgebieden met gebouwen en plekken om te verblijven, te rusten of uit te kijken;
- de bezoeker voelt zich meteen welkom in OostvaardersWold;
- de bebouwing is bijzonder;
- de bezoeker kan een doorsnee van OostvaardersWold zien en beleven, doenatuur, zwerfnatuur en kijknatuur zijn dichtbij en beleefbaar;
- bij de poorten van het OostvaardersWold liggen de drie natuurzones op korte afstand van elkaar, in een wandeling van maximaal 1,5 kilometer kunnen alle functies bezocht worden.

Recreatieve zonering in het OostvaardersWold

Routes

De routes voor voetgangers en fietsers kleuren mee met de natuurzone (doe-zwerf-kijk) waarin de route zich bevindt. Dit heeft gevolgen voor de ligging en aansluiting van de routes en voor de vormgeving van de paden. Hieronder is aangegeven wat er met deze ‘verkleuring’ bedoeld wordt.

Doenatuur

Zowel aan de oostrand als aan de westrand komt een doorlopende langzaam verkeersroute die aansluit op het bestaande netwerk van (lange afstands) fiets- en wandelroutes. De route ligt aan de oostzijde op de kade, waarbij zowel zicht is op het OostvaardersWold als op het agrarisch gebied. Aan de westzijde slingert de route door de glooiende, beboste, recreatieve zone. In de recreatieve westelijke zone zijn er naast de doorgaande routes ook kleinere wandelingen of fietstochtjes mogelijk. Voor de doorgaande paden binnen de doenatuurzone geldt dat deze comfortabel en goed toegankelijk zijn. De doorgaande routes zijn minimaal 2,5 meter breed, zodat de verschillende gebruikers (fietsers en wandelaars, skaters) er genoeg ruimte hebben. De paden worden uitgevoerd in beton, waarmee verwezen wordt naar het voormalige agrarische gebruik. De overige paden zijn maximaal 3 meter breed en in ieder geval half verhard.

Zwerfnatuur

Vanaf plekken waar de bezoeker de waterstrengen kan oversteken vormen zich door het gebruik struinpaden en worden enkele laarzenpaden aangelegd. De laarzenpaden zijn onverhard. De struinpaden die door gebruik ontstaan zullen geen vaste route volgen en per jaar of seizoen verschillen. Bezoekers kunnen ook van de beheerweg in het gebied gebruik maken. Op een aantal plekken kunnen de drassige gebieden worden overgestoken. Deze oversteken moeten uitdagend en avontuurlijk zijn en zijn daarom niet altijd hetzelfde uitgevoerd. Het kan gaan om een vlonder, een boomstronkenpad of houten planken. Voor deze oversteken worden natuurlijke materialen gebruikt.

Kijknatuur

De gebieden met kijknatuur zijn niet toegankelijk voor mensen, afgezien van enkele vastgelegde routes naar de uitzichtpunten. De uitzichtpunten zijn belangrijk voor de beleving van het OostvaardersWold. Het is de bezoeker niet toegestaan om van deze paden af te wijken. Het startpunt van deze routes is duidelijk gemarkeerd. De vormgeving van deze paden valt zo min mogelijk op en gaat bij voorkeur op in de natuur, bijvoorbeeld een pad door struweel of een rietkraag. De paden zijn niet verhard, de bezoeker moet een beetje moeite doen om bij het uitzichtpunt te komen.

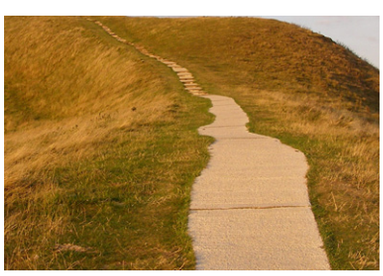

Uitzichtpunten

Ook voor de vormgeving van de uitzichtpunten geldt dat deze zich voegen naar de natuurzone (doe-zwerf-kijk) waarin ze zich bevinden.

Doenatuur

Het principe is hier: zien en gezien worden. De uitkijkpunten zijn goed toegankelijk, duidelijk vormgegeven en deze mogen opvallen wat betreft vormgeving. Uitzichtpunten kunnen kleine gebouwtjes zijn, en ook meer open plekken. Vanwege de grote recreatieve druk zijn er veel uitkijkpunten. Deze bieden uitzicht op de zone ‘zwerfnatuur’ waar de heckrunderen en konikpaarden lopen. Zo kun je de dieren zien, zonder dat je tussen de kuddes door hoeft te lopen.

Zwerfnatuur

Het principe is hier: gezien worden, maar het mag niet verstorend zijn voor de fauna. Bij zwerfnatuur gaat het om uitdaging en avontuur. Dit deel kent geen echte paden. De uitkijkpunten zijn daarom meer verborgen en zijn daardoor niet verstorend voor de fauna. Je moet meer je best doen om van het uitzicht te kunnen genieten (boomhut, touwladder, steile modderbult).

Kijknatuur

Het principe is hier: kijken zonder gezien te worden. De uitzichtpunten vallen niet op en zijn niet verstorend voor de fauna. Het zijn er minder en ze liggen op specifieke plekken. De toegangen tot deze uitkijkpunten liggen vooral aan de kade aan de oostrand van het plangebied.

Zowel het ontwerp als de natuur bieden aanleidingen voor uitzichten:

- vanaf een knik in de kade kan je meerdere kanten opkijken;
- vanaf een hoog gelegen uitzichtpunt is er goed zicht op de natuur en de dieren;
- vanaf de bruggen heeft de bezoeker een mooi uitzicht over het water;
- doodlopende of omgelegde wegen kunnen aanleiding zijn voor een uitzichtpunt;
- de uitzichtpunten geven de bezoeker een goed zicht op passerende dieren op de ecoducten;
- de dieren zullen gaan liggen op de hogere delen in het gebied, waar ze voor de bezoeker vanaf een uitzichtpunt goed zichtbaar zijn.

Mogelijke aanleidingen voor uitkijkpunten in het OostvaardersWold

Meubilair

In het OostvaardersWold staat de natuurbeleving centraal, het meubilair is daaraan ondergeschikt en moet niet teveel van het landschap afleiden.

Bankjes en andere zitplekken behoren tot het meubilair van het OostvaardersWold. In de doe- en zwerfnatuur kan een zitplek zoiets eenvoudigs zijn als een omgevallen boom of boomstronk. Het gaat hier om niet of zeer terughoudend ontworpen zitplekken. In de doe- en kijknatuur in het OostvaardersWold worden zitbankjes geplaatst. Deze zijn in het gehele gebied van hetzelfde ontwerp en worden op termijn ook in de andere delen van het Oostvaardersland geplaatst.
In de delen van de doenatuur in het OostvaardersWold, ingericht voor recreatie door grotere aantallen mensen, worden zitplekken gemaakt die geschikt zijn voor groepen. Bij deze zitplekken kunnen ook andere voorzieningen worden geplaatst, zoals een picknicktafel of een barbecue.

De uitstraling van het meubilair kleurt met de natuurzone (doe-zwerf-kijk) mee, maar is tegelijkertijd deel van een familie door:
- het gebruik van natuurlijke materialen;
- een terughoudend kleurgebruik (geen signaalkleuren);
- het gebruik van contrasten (fijn – grof, groot – klein/licht);
- comfortabel en gepolijst;
- het duurzame karakter ervan.

Overige inrichtingselementen

In het OostvaardersWold worden ook borden, paaltjes, bewegwijzering, prullenbakken, verlichting, informatiepanelen, en dergelijke geplaatst. Ook voor deze elementen geldt dat ze ondergeschikt zijn aan de natuurbeleving. De vormgeving van de inrichtingselementen is in het gehele plangebied gelijk. Deze sluit aan bij de huisstijl van Staatsbosbeheer, maar is wel onderscheidend van de elders door Staatsbosbeheer toegepaste inrichtingselementen.

Uitgangspunten:

- er worden natuurlijke materialen gebruikt;
- de inrichtingselementen zijn weerbarstig en kunnen tegen een stootje;
- de uitstraling is modern en strak;
- de inrichtingselementen worden indien mogelijk laag bij de grond geplaatst.

5 KUNSTWERKEN EN BEBOUWING IN OOSTVAARDERSWOLD

Veranderen: weerbarstig en dynamisch
- kunnen zwerven door de natuur
- lopen over nog ongebaande paden
- ontwerp ondergrond stuurt natuurontwikkeling
- gebouwen dragen duurzaam bij aan het nieuwe landschap

Verbinden: gelaagdheid en nieuw landschap
- ecoducten dragen het nieuwe landschap;
- lange fietsbruggen verbinden het nieuwe landschap
- grote kunstwerken zijn als familie herkenbaar
- betonnen duikers als drager voor natuur

Verrassen: uitdaging en comfort
- meanderende waterstrengen en gebogen paden
- lange bruggen die ook plekken zijn
- onverwacht weidse uitzichten over het polderland
- Serengeti beleven in de polder

Er zijn veel nieuwe en grotere kunstwerken nodig om de ecologische verbinding tot stand te brengen waarin het OostvaardersWold een belangrijke schakel is. Stevige ecoducten dienen de natuur, lange fietsbruggen de bezoeker. Zij vertellen door hun maat en schaal het verhaal van een groot nieuw landschap dat in Flevoland wordt aangelegd en ontstaat. Zij kondigen het OostvaardersWold al van verre aan en maken het OostvaardersWold met name ook voor passanten zichtbaar en beleefbaar. Ook in het OostvaardersWold zelf zijn er om de waterstrengen te laten kruisen veel kleinere bruggen voor voetgangers, fietsers of voor het beheerverkeer. Ook duikers worden toegepast. Maar ook aan de randen van het OostvaardersWold zijn nieuwe bruggen nodig voor verlegde wegen, fietspaden of tochten. Deze worden uitgevoerd in de sobere stijl die past bij de polder en kunnen een kopie zijn van de reeds in het landschap aanwezige bruggen.

Next architects heeft een advies Beeldkwaliteitplan Infrastructuur opgesteld dat de beoogd beeldkwaliteit van deze elementen aangeeft. Dit hoofdstuk is gebaseerd op dit advies.

5.1 Ecoducten

Door het OostvaardersWold worden de Oostvaardersplassen en het Horsterwold met elkaar verbonden. De edelherten kunnen straks vanuit de Oostvaardersplassen richting de Veluwe en uiteindelijk zelfs richting Duitsland trekken. Om dit mogelijk te maken moeten zes infrastructurele lijnen door ecoducten worden gepasseerd: de spoorlijn Lelystad - Almere, de Lage Vaart, de rijksweg A6, de Vogelweg, de Hoge Vaart en de Gooiseweg.

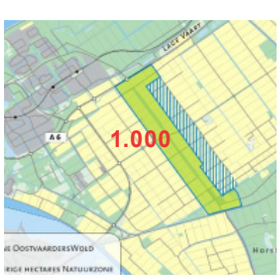

Uitgangspunten:

- met een reeks van ecoducten wordt een doorgaande verbinding tussen de Oostvaardersplassen, via het OostvaardersWold en het Horsterwold gerealiseerd;
- de aanlandingen van de ecoducten worden trechtervormig met bomen en bosschages ingeplant, zodat dieren beschutting vinden bij het overgaan van de ecoducten (stressmoment);
- de randen van het ecoduct worden ingeplant, zodat hinder van licht en stof zoveel mogelijk wordt beperkt;
- een ecoduct heeft een functionele breedte van minimaal 50 meter;
- de afstand tussen een ecoduct en een overgang voor mensen is minimaal 100 meter;
- de helling van een ecoduct is minimaal 1:20.

Vervlechten

Er zijn drie mogelijkheden om infrastructuur te kruisen: doorboren, doorsnijden of vervlechten. Voor de zes ecoducten in OostvaardersWold is gekozen voor het vervlechten. Bij de kruising komen de weg en het OostvaardersWold elkaar tegen. De infrastructuur is een civieltechnisch element dat rechtlijnig en functioneel is. De natuur kenmerkt zich daarentegen juist door vrije en vloeiende vormen en geleidelijke overgangen. Beide werelden behouden hun eigen logica die ter hoogte van de kruising met elkaar wordt vervlochten. De beeldkwaliteit van de ecoducten is afhankelijk van een aantal criteria, die voortkomen uit keuzes over de positie en vormgeving van de ecoducten of onderdelen ervan.

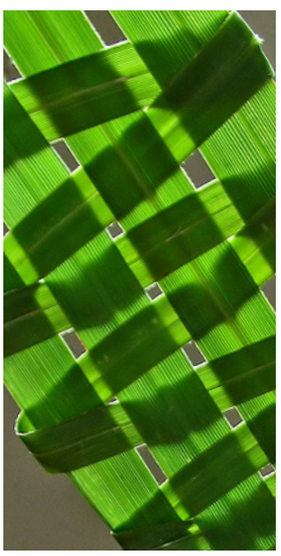

(vaar)weg

landschap

doorboren

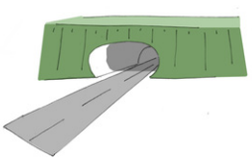

doorsnijden

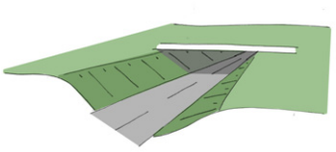

vervlechten

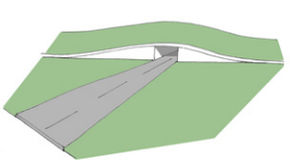

Bouwstenen ecoducten

Ruimte van de weg
De wegen en vaarwegen in Flevoland hebben een ruim profiel waarin een bomenrij op enige afstand van de weg het kader van de weg vormt. Deze “ruimte van de weg” past in de maat en schaal van het polderlandschap. Het contrast tussen het landschap van het OostvaardersWold en het agrarische landschap van de polder is het sterkst te beleven aan de randen en bij de doorsnijdingen. Juist hier zijn beide landschappen zichtbaar. De ‘ruimte van de weg’ is daarom een belangrijk maatgevend principe voor de lengte (overspanning) van het ecoduct.

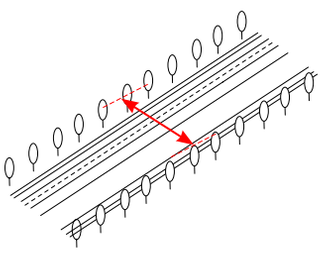

Landhoofden parallel
In de relatie tussen (vaar)weg en ecoduct spelen landhoofden een belangrijke rol. Met de landhoofden wordt het begrenzen van de ruimte van de weg voortgezet. Zoals ook bij de doorgaande bomenrijen langs de weg liggen de landhoofden parallel aan de (vaar)weg en staan zij verticaal. Deze verticaliteit versterkt de continuïteit van de ‘ruimte van de weg’ en benadrukt het lineaire karakter van de weg en haar doorgaande lijnen. De constructieve afwerking van de landhoofden is gelijk aan de vormgeving van de tussensteunpunten.

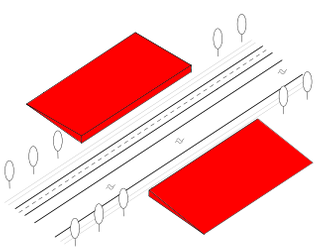

Tussensteunpunten
Waar de afstand tussen de landhoofden te groot is om de overspanning in één keer te maken, worden tussensteunpunten geplaatst. Deze liggen parallel aan de infrastructuur en landhoofden. De tussensteunpunten worden uitgevoerd als open vakwerken, waarmee een maximale transparantie wordt gerealiseerd. De balken en kolommen zijn geïntegreerd tot een eenvoudig en krachtig element dat de richting van de infrastructuur benadrukt en de autonomie van de constructieve delen ten opzichte van het dek versterkt.

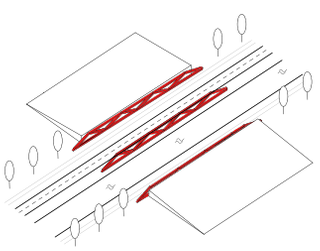

Ecologische verbinding
De ecologische verbinding is een natuurlijke laag op het ecoduct die vrijelijk de oversteek maakt. Als onderdeel van het landschap volgt deze de logica en eigenschappen van het omringende natuurgebied en sluit aan op de route die de grote grazers lopen. De vorm van de ecologische verbinding is bepaald in de Structuurvisie Oostvaarders-Wold. De ecologische verbinding heeft een eigen meanderende richting, ligt niet haaks op de infrastructuur, maar kent een kleine verdraaiing. Hierdoor wordt de ervaring van de lengte van de onderdoorgang gerelativeerd.

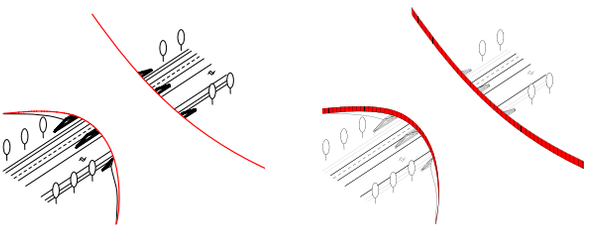

Randdetail
Het randdetail is een beeldbepalend aspect van het ecoduct. Het bepaalt de mate van ervaring van de overstekende natuur vanaf de weg en biedt de mogelijkheid om de relatie tussen de ecoducten zichtbaar te maken. Buiten de functionele breedte en de houtwal die als wildkering werkt, is aan de randen van het ecoduct minder gronddekking nodig. Het geringere gewicht maakt een minder zware constructie mogelijk. Hierdoor is de natuur vanaf de weg goed beleefbaar. De zijkanten van de ecoducten (de doorvalbeveiliging) bepalen het beeld omdat deze als scherm voor de constructie is geplaatst. Dit scherm volgt de contouren van de ecologische verbinding.

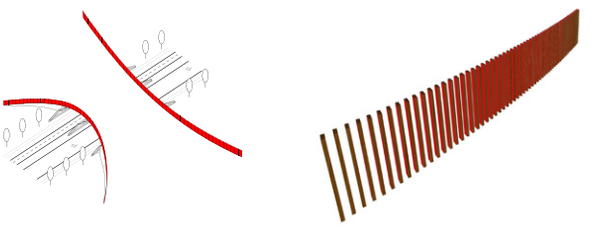

Aansluiting op het landschap
De randafwerking van het ecoduct is onderdeel van het systeem van de natuur. De continuïteit van het randdetail aan weerszijden van de overspanning versterkt het verschil en benadrukt de autonomie van de ecologische verbinding ten opzichte van de infrastructuur.
Het scherm dat voor het constructieve dek langs loopt zal, waar het landhoofd begint en de overspanning ophoudt, overgaan in de beëindiging van de grondkering. Daar waar de grondkering niet meer nodig is zal het scherm geleidelijk in hoogte afnemen en tussen de beplanting uit beeld verdwijnen.

Raster en begroeiing
De wildkering volgt het talud dat op vaste afstand van de rand van het dek ligt. Op korte afstand na de beëindiging van het scherm in het landschap loopt dit raster verder langs de grenzen van het OostvaardersWold. Op het talud aan weerszijden van het dek wordt groen ingeplant dat passend is bij de groenstructuur in de omgeving van het ecoduct. Deze landschappen lopen uiteen van een dicht bebost tot weids plas-dras gebied. Dit geeft de ecoducten elk een eigen karakter. Het wildraster is in deze randbegroeiing opgenomen en is daardoor niet of nauwelijks zichtbaar zijn vanaf de weg.

Op basis van deze zeven bouwstenen kan het ecoduct voor elk van de te kruisen wegen, vaarten en spoorlijn worden samengesteld. Hoewel de ecoducten van elkaar verschillen in vorm en grootte, zijn de ecoducten als een familie met gelijkenissen en verschillen.

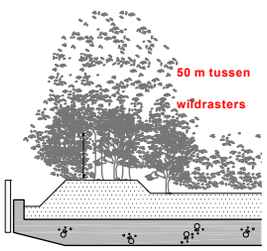

5.2 Grote fietsbruggen

De verschillende delen van OostvaardersWold worden voor de bezoekers door drie grote fietsbruggen over de Lage Vaart, de A6 en de Gooiseweg met elkaar verbonden. Vanaf deze infrastructuur zijn de fietsbruggen duidelijk zichtbaar. De bruggen dragen daarmee bij aan de herkenbaarheid van het OostvaardersWold, ook voor de passant. Vanaf de hooggelegen fietsbruggen staat de beleving van de natuur en het uitzicht over de omgeving van het OostvaardersWold centraal. De drie grote fietsbruggen liggen in de buurt van een ecoduct. Om deze reden is in de beeldkwaliteit een verbinding gezocht met de ecoducten om de herkenbaarheid van een 'familie' te versterken.

Bouwstenen grote fietsbruggen

Een fietsbrug is een opgetild fietspad
De fietspaden behoren tot de structuur van het OostvaardersWold. Bij de bruggen kruist deze structuur het systeem van de doorgaande lijnen in Flevoland, zoals de A6 en de vaarten. De uitraling van de fietsbruggen sluit aan bij de strategie die bij de Ecoducten is gevolgd. De fietsbruggen zijn onderdeel van de doorgaande lijnen van de fietspaden door OostvaardersWold. De identiteit en uitstraling van deze fietspaden wordt met de bruggen voortgezet.

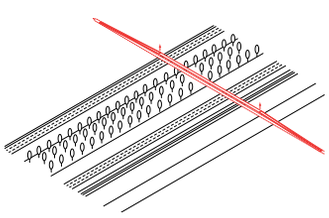

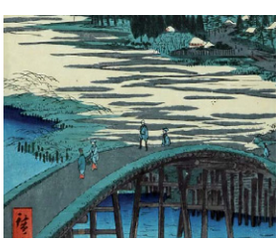

De richting van de brug volgt het OostvaardersWold
Vanaf de fietspaden staat de beleving van het OostvaardersWold centraal. De bruggen kunnen door hun verhoogde ligging de ervaring van het gebied versterken. Door bij de richting van de bruggen aansluiting te zoeken op de vrijere structuur van het OostvaardersWold ontstaat een dynamisch perspectief. De bruggen volgen de vrijere lijn die ook bij de ecoducten herkenbaar is. Dit benadrukt ook het brugdek ten opzichte van de kruisende (strakke) infrastructuur.

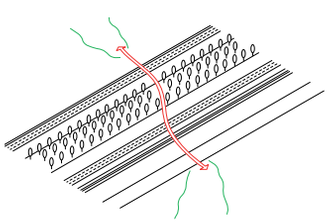

Constructie sluit aan bij ecoducten
De fietsbruggen bestaan uit een wegdek dat de overspanning maakt, en de draagconstructie die deze overspanning ondersteunt. De steunpunten zijn opgebouwd uit een enkelvoudig V-vormig open element, dat in structuur en identiteit aansluit bij de steunpunten van de ecoducten. Het zijn betonnen elementen die parallel aan de weg of de vaart staan. De bovenzijde van de V-vormige elementen is breder dan de breedte van het wegdek van de bruggen waardoor het beeld ontstaat dat het wegdek als een los element over het steunpunt is geplooid.

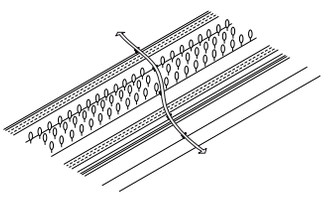

Geïntegreerd profiel
De overspanning is met het wegdek geïntegreerd. De constructie heeft een slank aanzicht aan de zijkanten. Op de fietsbrug ligt een slijtlaag in dezelfde kleur als de fietspaden in het OostvaardersWold. Bij de doorvalbeveiliging is aansluiting gezocht met de ecoducten. De lamellen zijn naar de onderzijde doorgetrokken en lopen voor het profiel langs.

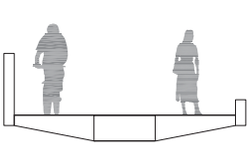

De lengte van de brug is groter dan de overspanning
De verschijningsvorm van de brug beperkt zich niet tot de overspanning. Bij de aanlandingen wordt het profiel doorgezet. Dit benadrukt het beeld van de brug als onderdeel van de fietspadenstructuur. Bij de oversteek over de A6 en de aansluiting op de fietsbrug over de Lage Vaart blijft de primaire constructie zichtbaar. Het fietspad houdt hiermee enige hoogte ten opzichte van het landschap. Grondlichamen worden tot een hoogte van maximaal 1,5 m. + peil toegepast. Het grondlichaam is dan geen visuele barrière in het landschap.
Bruggen zijn knooppunten
De hoogte van de bruggen ter plaatse van de oversteek resulteert in een lange afstand waarover de brug stijgt en daalt. Gedurende de overbrugging van deze afstand kan in verschillende richtingen aansluiting gezocht worden met de onderliggende structuur van fietspaden: het knooppunt tussen deze fietspaden kan onderdeel zijn van de brug.

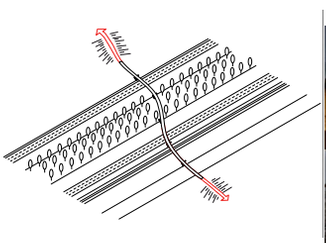

Bruggen zijn uitkijkpunten
Door de hoogte hebben de bruggen ook een uitkijkpunt. Hierdoor zijn de bruggen meer dan een verbinding, zij zijn ook een bestemming. Wanneer de brug een slinger maakt, kunnen in een of meerdere bochten uitkijkpunten worden opgenomen. Het wegdek van de brug is hier breder.

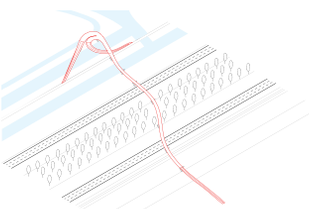

Familie door materiaalkeuze
De randafwerking sluit aan bij de ecoducten, de bruggen en uitkijkpunten in het OostvaardersWold. Om de dynamiek van de brug te vergroten en de uitzichtmogelijkheden te benadrukken verschillen de lamellen in hoogte.

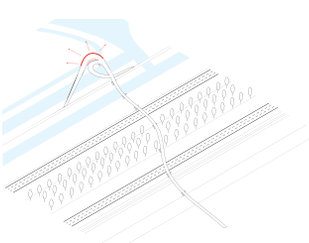

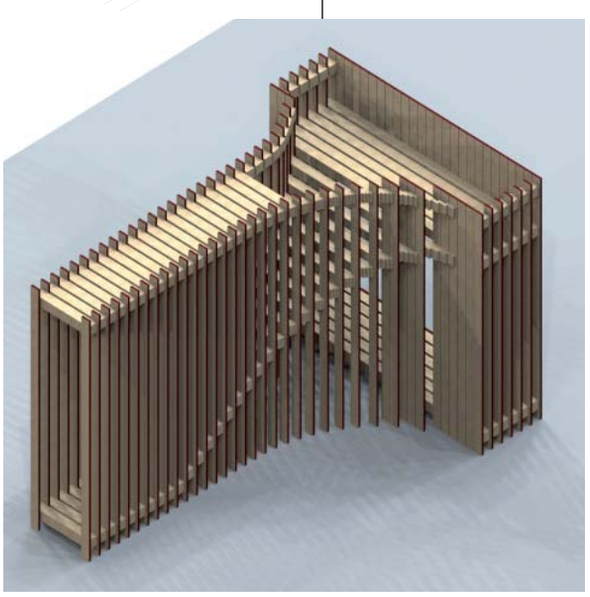

5.3 Duikers

Op meerdere plekken in het OostvaardersWold kruisen watergangen wegen. Hier kunnen duikers worden toegepast. Deze paragraaf beschrijft hoe deze duikers kunnen worden ingepast. De watergangen die de Vogelweg kruisen dienen hier als voorbeeld. Daarbij is voor de Vogelweg ten aanzien van de westelijke streng afgesproken dat er een brug zal komen. Deze brug zal qua breedte inspelen op de eisen vanuit de natte soorten. Uitgangspunt is het behouden van het beeld van de Vogelweg met het kenmerkende profiel, maar maximale ruimte maken voor het doorzetten van de waterstreng. De duikers zijn geen familie van de ecoducten en fietsbruggen in termen van materiaal.

Bouwstenen duikers

Kortste kruising
Bij de kruising tussen de waterstrengen en de Vogelweg is gekozen voor de continuïteit van het wegprofiel, de ruimte van de weg. Het waterlandschap kruist de wegstructuur haaks om de kortst mogelijke kruising te kunnen maken.

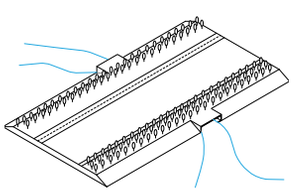

Overgang verzachten
Buiten het profiel van de ruimte van de weg krijgt het bassin een geleidelijke, schuine overgang. Dit verzacht de ingreep op het landschap door het kustwerk.

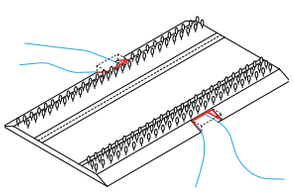

Waar het kan, de deksel eraf
Licht en lucht zijn essentieel voor het natuurlijke leven in het water. Waar mogelijk gaat de duiker over in een bassin met een open bovenzijde.

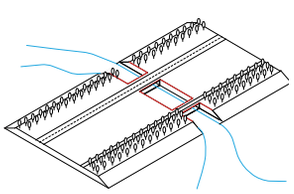

Geschakelde duikers toepassen
Met prefab duikers is een overspanning van circa 8 meter mogelijk. Om een grotere overspanning te realiseren kunnen duikers worden geschakeld.

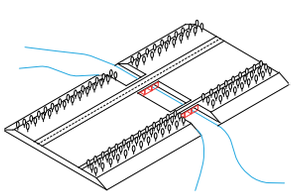

Sobere barrières
Uitgangspunt is dat de onderdoorgang van een waterstreng wordt geminimaliseerd. De ecologische functie van een waterstreng kan echter reden zijn om de onderdoorgang een breder profiel te geven. Gekozen is voor sobere betonnen barrières aan weerszijden van weg en fietspad die in de lengterichting van de infrastructuur een schuine beëindiging krijgen om aanrijdingen te voorkomen.

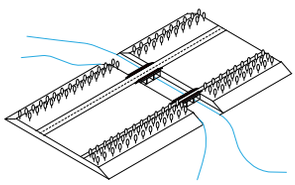

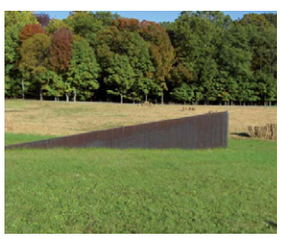

Natuur gebruikt de wanden
De betonnen wanden van de bassins zijn de meest zichtbare onderdelen van de duikers. Door het aanbrengen van een verticale structuur kunnen de wanden gebruikt worden door natuurlijke elementen (planten, mos of nesten).

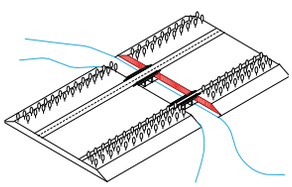

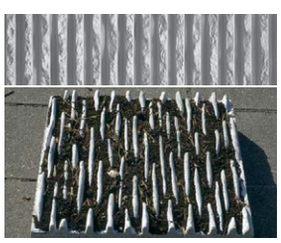

5.4 Kleine kunstwerken

De vele waterstrengen van het OostvaardersWold betekenen dat de beheerders en de bezoekers vaak het water moeten kruisen. De bruggen die daarvoor nodig zijn, over breed of smaller water, voor smalle of brede paden, vormen door hun vormgeving een familie. Het gaat om de verzameling bruggen die onderdeel zijn van de structuur van paden, fietspaden en wegen binnen het OostvaardersWold. Het gaat om eenvoudige bruggen voor voetgangers en recreatief fietsverkeer, maar ook bruggen die een functie hebben voor beheer- en hulpdiensten. Deze bruggen sluiten gelijkvloers aan op de paden. De eenvoudige voetbruggen hebben een verhoogde ligging en zijn daardoor voor fietsers of mindervaliden niet begaanbaar. Door van dezelfde materialen gebruik te maken zijn deze kleine kunstwerken familie van de ecoducten en fietsbruggen, zij het op een bescheiden manier.

Bouwstenen kleine kunstwerken

Constructie bovendeks
De beheers- en fietsbruggen moeten sterk genoeg zijn voor zware onderhoudsvoertuigen of hulpdiensten. De hiervoor noodzakelijke constructie wordt boven het wegdek geplaatst. Daardoor wordt de vrije ruimte boven het water en de doorvaarthoogte voor kano's niet extra beperkt. Deze elementen zorgen ook voor een doorvalbeveiliging en balustrade.

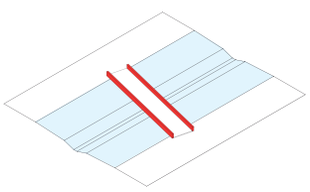

Wildrooster met ingelegd hout
Het wegdek wordt als een wildrooster uitgevoerd waardoor licht en lucht het water bereikt. Binnen het brede profiel van de beheers- en fietsbruggen wordt in het wildrooster een houten afwerking geplaatst. Wanneer de toegang voor recreatief verkeer in bepaalde seizoenen niet gewenst is, kan dit houten inlegstuk verwijderd worden.

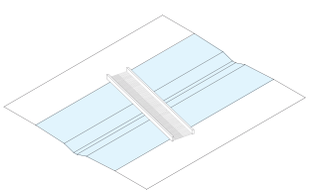

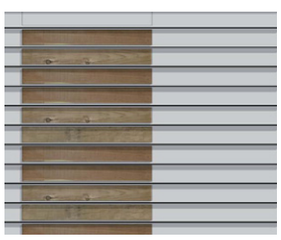

Verlenging balk met lamellen
De voortzetting van de constructie versterkt de continuïteit van de brug in het landschap. De balk heeft hier geen constructieve functie meer en transformeert naar lamellen waardoor het een familie vormt met andere kunstwerken in het OostvaardersWold.

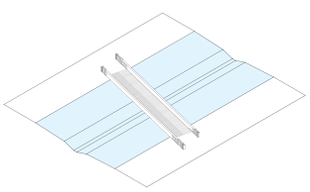

Brug als verhoogd pad
De fietsbruggen voor voetgangers en recreatief gebruik presenteren zich als verhoogde segmenten binnen de padenstructuur. Hiermee wordt bereikt dat zij losser ten opzichte van het landschap komen te liggen, en vergroten door de wat verhoogde ligging de doorvaartmogelijkheden voor kano's. Om de doorvaarthoogte te waarborgen kunnen de verhoogde paden deels een extra verhoging krijgen.

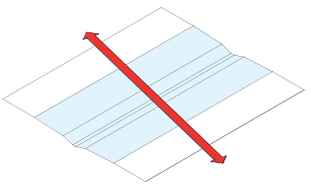

Constructie is niet beeldbepalend
De brug wordt gezien als een verhoogd pad. De constructie is ondergeschikt aan het landschap en is niet beeldbepalend.

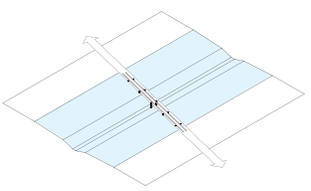

Lange brug uit geschakelde rechte delen
Het beeld van de bruggen als losse, vrij in het landschap gestrooide elementen wordt versterkt door het hanteren van een maximale lengte van 15 meter. Door de rechte delen te schakelen kunnen eenvoudig grotere bruggen worden gerealiseerd. Door deze schakelingen ontstaan er verbredingen in de bruggen die aanleiding kunnen zijn voor bijzonder gebruik.

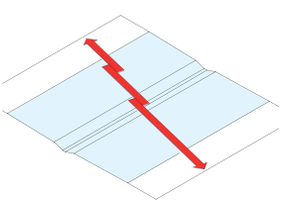

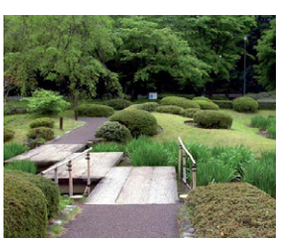

Balken brugdek dwars op looprichting
Het brugdek is opgebouwd uit houten balken in de dwarsrichting van het dek. Hierdoor blijft de overspanning beperkt en kan een betere aansluiting gevonden worden met de leuningen.

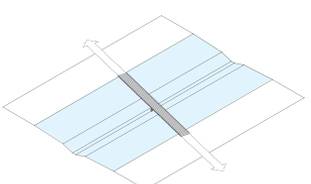

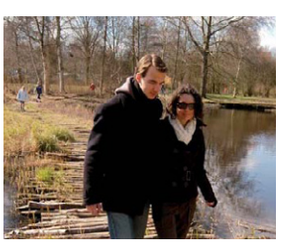

Vervlechten leuningen
Het thema vervlechten komt terug door de leuningen op te vatten als vervlechtingen van het brugdek. Door het toepassen van een lamellenstructuur voor de leuningen wordt een visuele verbinding met de afwerkingen van de ecoducten en fietsbruggen gemaakt.

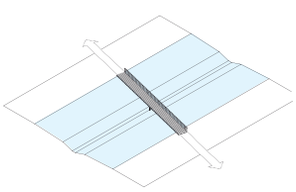

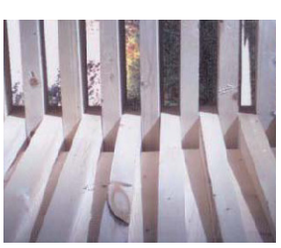

Leuningen passen zich aan
Door het vervlechten van houten balken ontstaan mogelijkheden voor bijzondere en specifieke oplossingen, zoals zitplekken en uitkijkpunten.

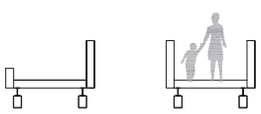

Bruggen zijn plekken
Een brug kan meer zijn dan de snelst mogelijk overgang. Door een bijzondere functie toe te kennen aan een brug is deze brug ook een bestemming in zichzelf.

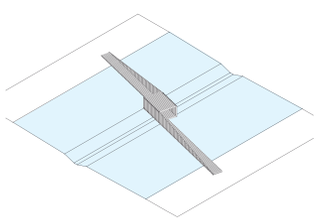

5.5 Bebouwing

Nieuwbouw

Eisen
De gebouwen en bouwwerken staan in het OostvaardersWold in een omgeving die zich natuurlijk zal ontwikkelen. Deze elementen moeten bij realisatie in positieve zin aan de ruimtelijke kwaliteit van dit gebied bijdragen, maar moeten ook passen in de te verwachten ontwikkeling van dit landschap. Een gebouw of bouwwerk moet wat betreft schaal en beleving passen in het OostvaardersWold en moet in stijl, vorm, maatverhoudingen, materialisatie en detaillering consequent zijn uitgevoerd. Het toegepaste materiaal, de textuur, de kleur en lichtwerking moet passen bij het karakter van het bouwwerk en moet dit ondersteunen.

Overige eisen
- bij gebouwen met een recreatieve functie is geen buitenopslag van goederen;
- gebouwen met een beheersfunctie mogen op een erf staan, op een dergelijk erf is buitenopslag van goederen en machines en parkeren voor werknemers toegestaan;
- parkeerplaatsen voor bezoekers zijn nooit direct verbonden met een gebouw, ze zijn van elkaar gescheiden door landschap en verbonden door een pad door dat landschap;

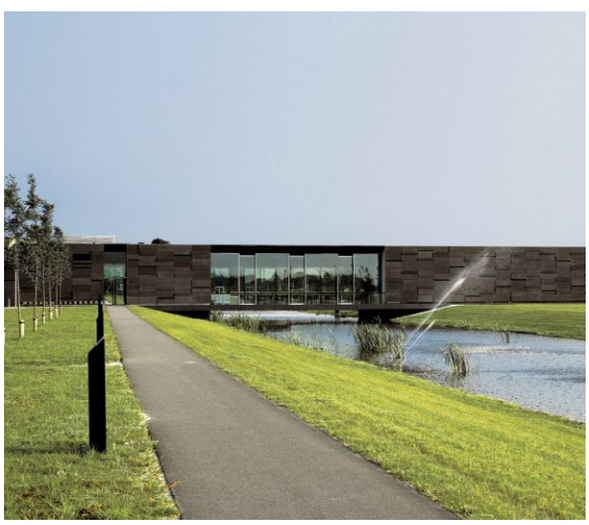

Verbinden en Verrassen
Gebouwen zijn elementen waarmee uitdrukking moet worden gegeven aan (met name) de kernwaarden Verbinden en Verrassen van het OostvaardersWold. De gebouwen verbinden zich met het landschap en voegen daarmee een nieuwe laag toe aan het landschap.

Gebouwen verrassen wanneer ze er zomaar zijn, van een onverwacht goede kwaliteit zijn, de bezoeker verwelkomen, een onverwacht of bijzonder uitzicht tonen, of wanneer ze van een afstand anders lijken dan van dichtbij. Deze beleving van het OostvaardersWold wordt opgeroepen door architectuur en de plaatsing van de gebouwen in het landschap. Gebouwen dagen uit wanneer zij op een uitdagende plek staan, uitdagend ontworpen zijn of doordat gebouwen nieuwe vormen van gebruik mogelijk maken. Een gebouw in het OostvaardersWold heeft meerdere functies tegelijk, zowel voor de bezoeker als voor de natuur. Een gebouw dat is gerealiseerd voor een informatiecentrum, dient tegelijkertijd als uitkijkplatform, klimmuur en nestgelegenheid.

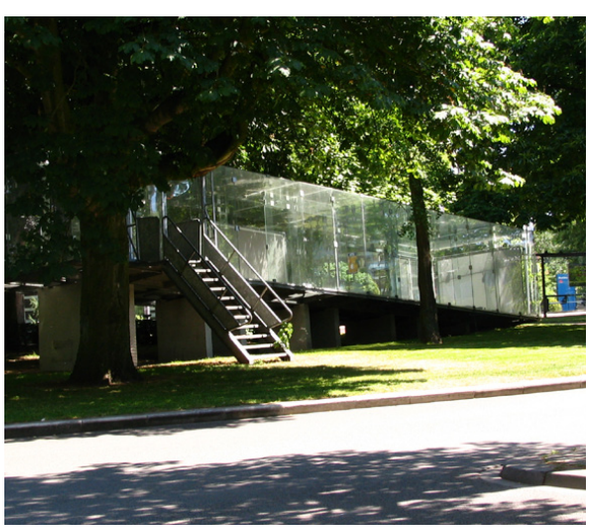

Uitgangspunten

Verbinden
- gebouwen hebben een eigentijdse architectuur;
- gebouwen zijn gemaakt uit natuurlijke materialen, bij voorkeur uit hout en houten planken;
- gebouwen tonen een eigentijds gezicht door toepassing van eigentijdse materialen.

Verrassen
- gebouwen tonen zich op verrassende wijze in het landschap,
- gebouwen hebben verrassende vormen of posities
- gebouwen staan in het landschap: zonder tuin, rand of overgang naar het landschap
- de voet of de plint van een gebouw staat in de natuur;
- gebouwen zijn grotendeels zelfvoorzienend, nader uit te werken in EPC normen, norm klimaatneutraal, energieverbruik, hergebruik water en afvalstoffen.
- gebouwen bieden comfort als verblijfsruimte.
- de entree is duidelijk zichtbaar en zorgt voor beschutting bij wind of regen
- gebouwen hebben een bewust vormgegeven en beleefbare overgang tussen buiten en binnen.

Bestaande boerderijen en erven

Alle bestaande boerderijen in het plangebied OostvaardersWold verliezen de agrarische functie. De meeste boerderijen worden afgebroken. Zij staan op plekken waar in het plangebied een ecoduct, een waterstreng of reliëf wordt aangelegd. Slechts enkele boerderijen blijven behouden voor beheerdoeleinden.

Gelaagdheid van het landschap

Als uitwerking van de kernwaarde Verbinden is er in de inrichting van het OostvaardersWold ruimte voor het tonen van vroegere tijdlagen en gebruik. Dat geldt ook voor de boerenerven en voormalige boerderijen in het OostvaardersWold. Dit leidt tot twee inrichtingsvragen:

- *relicten:* het opnemen en tonen van resten, overblijfselen van boerenerven en boerderijen;
- *herinnering:* het opnemen van elementen als herinnering aan het landbouwbedrijf.

Relicten

In het gebied blijven op een beperkt aantal plekken de erven en singels van voormalige boerderijen behouden. Deze relicten zijn sporen in het landschap die verwijzen naar de (recente) historie van het gebied en dragen daarmee bij aan de gelaagdheid van het landschap. Ook andere overblijfselen van het agrarische gebruik kunnen een rol spelen in de inrichting, zoals kavelpaden. Ook kunnen delen van gebouwen blijven staan en worden gebruikt voor natuur-, beheer- of (dag) recreatie doeleinden. Het erf en de erfbeplanting van de voormalige boerderijen wordt waar mogelijk in het nieuwe landschap ingepast.

Herinnering

Ook de verhalen van de vroegere bewoners maken de geschiedenis van het OostvaardersWold tastbaar. Voor zover de voormalige bewoners willen en kunnen vertellen over het boeren in Zuidelijk Flevoland wil het project deze verhalen vastleggen. Deze herinneringen kunnen bij de inrichting van het OostvaardersWold helpen om het verhaal te vertellen van fysieke elementen of de inpassing van een erf of de erfbeplanting van een voormalige boerderij in het nieuwe landschap.

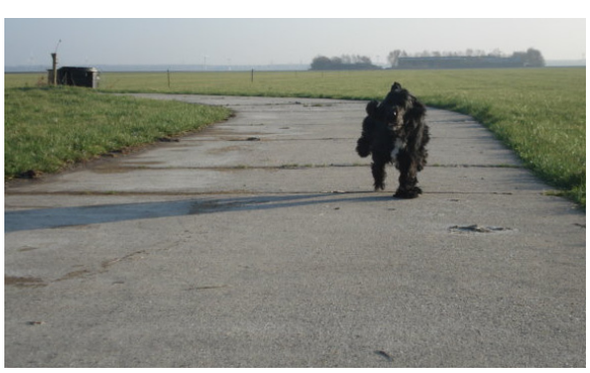

COLOFON

Beelden en tekst: Enno Zuidema Stedebouw en Dienst Landelijk Gebied
Eindredactie: Espresse Publishing
DTP/opmaak: MultiCopy Lelystad

Provincie Flevoland
mei 2010